

Saa snart vi herhjemme fik et System-skifte og gik over til parlamentarisk Styre, blev der straks forsøgt paa at tilvejebringe en Bedring i Forholdet til Island, og disse Overvejelser og Forhandlinger satte allerede deres Frugt i en ny Forfatningslov for Island af 3. Oktober 1903, hvis vigtigste Bestemmelse er den, at Ministeren for Island ikke kan varetage en anden Ministerpost, skal kunne tale og skrive Islandsk og være bosat i Reykjavik. Saaledes fik Island sin egen Minister. Statsraadet vedblev at være det Sted, hvor islandske Særlove blev forelagt for Kongen, idet Loven af 1903 bestemte, at Islands Minister; „saa ofte det er nødvendigt, skal begive sig til København for i Statsraadet at forelægge Kongen Love og vigtige Regeringsforanstaltninger“. Dette blev bestemt ud fra det rigtige Synspunkt, at der maa være et Sted, hvor der er Lejlighed til at udøve en gensidig Kontrol med, at det ene Land ikke vedtager Love, der er til Skade for det andet.

Det er historisk forklarligt, at det danske Statsraad var ildt set paa Island, fordi det var det Sted, hvor i Aarenes Løb saa mange islandske Love, vedtagne paa forfatningsmæssig Maade af Altinget, var blevet aflivet paa den danske Ministers Indstilling. Der var imidlertid ingen Grund for Islændingene til at opretholde denne Vrede mod Statsraadet, efter at Islændingene havde faaet deres egen i Reykjavik bosatte Minister, thi nu var de ikke mere udsatte for nogen som helst Art af formentligt Overgreb mod deres Lovgivningsmyndighed fra det danske Statsraads Side, og de havde ingen Grund til at frygte for at se deres Særlove strande i Statsraadet.

Det viste sig imidlertid, at Islændingene ikke kunde falde til Ro overfor det Forhold, at deres Særlove blev forelagt Kongen i Statsraadet. Ligeledes beklagede de sig over, at det var den danske Konseilspræsident Deuntzer, der havde paraferet den første indfødte islandske Ministers Ud nævnelse. Det store økonomiske og kulturelle Opsving i det islandske Folk, som betegner Tiden omkring Aarhundredskiftet, bragte Vækst i Nationalfølelsen hos Islændingene og bragte dem til med endnu større Iver end tidligere at føre frem Kravet om at faa deres eget Nationalitetsmærke i et islandsk Flag.

Da Loven af 1903 saaledes til Trods for dens store Imødekommen af Islændingenes Krav ikke havde bragt Ro til Veje i Forholdet mellem Island og Danmark, tog Kong Frederik den Ottende Initiativet til nye Forhandlinger mellem Island og Danmark.

Denne Konge var jo lige fra sin Regeringstiltrædelse fast besluttet paa tro at ville overholde Danmarks Forfatning, og det var ham ogsaa magtpaaliggende at tilvejebringe Klarhed i Forholdet mellem Island og Danmark og skaffe det islandske Folk en Forfatning og en Stilling i Riget, saa at det kunde blive selvstyrende i sine egne Anliggender og tilfreds med sit Forhold til Danmark. Altinget blev i den Anledning indbudt til Besøg i Danmark, og i Sommeren 1907 rejste Kongen ledsaget af sin Konseilspræsident og en betydelig Del af den danske Rigsdag til Island, hvor Kongen den 30. Juli 1907 i Reykjavik nedsatte den store islandske Kommission, hvis Arbejde resulterede i saa godt som enstemmig Enighed om et vel gennemtænkt Forslag til en Ordning af det statsretlige Forhold mellem Danmark og Island. Som saa ofte før væltede imidlertid lidet Tue et stort Læs. Kommissionsforslaget, som vandt almindelig Tilslutning i Danmark, blev forkastet i Island, fordi man ikke var ganske klar over, hvorvidt § 1 med dertil knyttede Bemærkninger sikrede Island Stillingen som en uafhængig og suveræn Stat eller ej. Efter den sørgelige Forkastelse af dette Forslag blev naturligvis Uroen og Striden fortsat. I de kommende Aar maatte det derfor være enhver dansk Regerings Formaal vedblivende at søge tilvejebragt et Grundlag, paa hvilket en fredelig Forstaaelse kunde naas, og i hvert Fald at undgaa ved noget uønskende Skridt at forværre eller forbitre Forholdet mellem de to Folk. Striden kom navnlig til at dreje sig om to Punkter: det islandske Flag og Spørgsmaalet om islandske Særsagers Forelæggelse i det danske Statsraad.

Med Hensyn til Flaget var det i Kommissionens Forslag af 1908 bestemt, „at Handelsflaget udadtil“ var „fælles for Danmark og Island“. I Traad hermed blev der, i Overensstemmelse med alle Partier i den danske Rigsdag, gennem Forhandlinger i Statsraadet den 22. November 1913 truffet en Aftale, som gik ud paa at indrømme Islændingene et Hjemmeflag, med hvilket der kunde flages i Island og paa islandsk Søterritorium, idet der samtidig blev truffet Bestemmelser, som forbeholdt Dannebrog dets Stilling.

Hvad Statsraadsspørgsmaalet angik, var der særlige Vanskeligheder. Der arbejdedes nemlig samtidig i Island og i Danmark for at skaffe hver af de to Folk en ny og mere frisindet Forfatning, og det var yderst pinligt for det Ministerium, der i Danmark med Iver bestræbte sig for at